

Toplumsal Değişim Sürecinde Çocuk Suçluluğu: Eğilimler ve Etkiler

Ahmet ÖZALP¹

Öz

Suç yalnızca bireysel bir eylem olmaktan ziyade aynı zamanda toplum yaşamını derinden etkileyen bir sosyal olgudur. Çocuk suçluluğu da bu nedenle toplumsal sorunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu açıdan hukuk kurallarını çiğneyen bireylere meşru cezaların uygulanmasını gerektiren bir eylem olarak suç politika yapımcılar ve yasa koyucuların çözmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Toplumsal faktörler, ekonomik durum, eğitim seviyesi, kültürel normlar ve sosyal adalet gibi unsurlar çocuğun suça itilmesini üzerinde etkilidir. Bu çalışmada toplumsal değişim sürecinde çocuk tanımında, çocukların itildikleri suç türlerinde, hukuki yaklaşımlarda ve suça başa çıkma politikalarındaki değişimler incelenmiştir. Bu arka plana destek olarak kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasının suç davranışı üzerindeki etkileri değerlendirilerek çocuk üzerindeki etkileri de analiz edilmiştir. Modernleşmenin etkilerine paralel olarak değişen hukuki bakış sayesinde çocuğun bir yetişkin gibi yargılanma biçimi de değişmiştir. Dünyada ve ülkemizdeki 19. yüzyıldan günümüze kadar olan süreçte gerçekleşen toplumsal değişimlerin etkisiyle çocuk ve suç arasındaki ilişkinin hangi yönlerde farklılaştığı bu çalışmanın ana sorusunu oluşturmaktadır. Makale, bir inceleme araştırması olarak tasarlanmıştır; konuyla ilgili literatür taranmış ve aynı zamanda tarihi ve kültürel karşılaştırmalar yapılırken ülkelerin resmi istatistiki verilerinden de yararlanılmıştır. Bu çalışma sonunda, yıllık istatistiklerden yola çıkılarak suça itilmiş çocuk sayısının artmasına paralel olarak suç teorilerinin biyolojik ve psikolojik bakış açılarından uzaklaşp sosyo-kültürel yaklaşımlara evirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, suça başa çıkma politikalarının çocuklara yönelik danışmanlık, aile denetimi, sosyalleşme alana kaydığı anlaşılmış ve TV programlarının çocukların yaşam dünyasında tahribata neden olduğu da bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suç, Çocuk, Toplumsal Değişim, Kitle İletişim Araçları, Sosyoloji

Özalp, Ahmet. (2024). Toplumsal Değişim Sürecinde Çocuk Suçluluğu: Eğilimler ve Etkiler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 446-466. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1415003>

Geliş Tarihi	04.01.2024
Kabul Tarihi	05.03.2024
Yayın Tarihi	29.03.2024
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Doç. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, ahmet.ozalp@ogu.edu.tr, ORCID:0000-0003-3134-3084

Juvenile Delinquency in the Process of Social Change: Trends and impacts.

Ahmet ÖZALP¹

Abstract

Crime is more than just an individual action; it is also a social phenomenon that deeply affects social life. Therefore, juvenile delinquency constitutes an important part of the social problem. In this respect, crime, as an action that requires legitimate punishments to be applied to individuals who violate the rules of law, is one of the main problems that policy makers and legislators must solve. Social factors such as economic status, education level, cultural norms, and social justice, among other elements, influence a child's susceptibility to engaging in delinquent behavior. In this research, changes in the definition of childhood, the types of crimes that children are pushed into, legal approaches and policies for dealing with crime during the process of social change were examined. In support of this background, the effects of the mass media on criminal behavior were evaluated and their effects on the child were also analyzed. Thanks to the changing legal perspective in parallel with the effects of modernization, the way the child is tried as an adult has also changed. The main question of this study is in what ways the relationship between children and crime differs under the influence of social changes that took place in the world and in our country from the 19th century to the present day. The literature review technique was chosen as the research method of the article. In addition, in this study, official statistical data of the countries were used while making historical and cultural comparisons. As a result of this study, based on annual statistics, it was concluded that in parallel with the increase in the number of children pushed into crime, crime theories have moved away from biological and psychological perspectives and evolved into socio-cultural approaches. In addition, it has been understood that policies for dealing with crime have shifted to the areas of counseling, family supervision and socialization for children, and it has been found that TV programs cause destruction in the living world of children.

Keywords: Crime, Child, Social Change, Mass Media, Sociology

Özalp, Ahmet, (2024). Juvenile Delinquency in the Process of Social Change: Trends and impacts., Journal of the Human and Social Science Researches, 13(1), 446-466. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1415003>

Date of Submission	04.01.2024
Date of Acceptance	05.03.2024
Date of Publication	29.03.2024
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Assoc. Prof, Eskişehir Osmangazi University, Theology Faculty, Sociology of Religion, Eskişehir, Türkiye, ahmet.ozalp@ogu.edu.tr, ORCID:0000-0003-3134-3084

Giriş

Çocuk suçluluğu tüm dünyada giderek artan ve derinleşen ciddi bir problem olarak görülmektedir (Bobbio vd., 2020, s. 138). Örneğin, Çin Halk Cumhuriyeti'nde son yıllarda toplumsal değişimlerinde beraberinde getirdiği problemlerden dolayı tüm suç eylemlerinin %70'ni çocuklar işlemektedir. Çin dışındaki diğer ülkelerde de (Batı'da Almanya hariç) çocuklarda suç oranlarının arttığı anlaşılmaktadır. Elbette ki bu bağlamda çocuk suçluluğu ile mücadele en ciddi ve ağır toplumsal sorunların başında gelmektedir. Bazı araştırmacılar yoğun kentleşmenin, küreselleşmenin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunların çocuk suçluluğuna yol açtığını vurgulamaktadır. Bu araştırmacılar, çocuk suçluluğunu yoğun ve hızlı sosyal değişimlerin bir sonucu olarak gördüğü gibi toplumsal düzensizliklerinde bu soruna neden olduğuna da vurgu yapmaktadırlar. Örneğin, çocuk suçluluğu konusunun bilimsel açıdan tartışıldığı ilk yıllarda Faris (1949, s. 446), sosyal düzensizliğin toplumsal dayanışmayı azaltmasından dolayı çocukların suça itildiğini iddia etmektedir. Faris'e benzer şekilde Mowrer (1942, s. 30) de toplumların norm ve değerlerindeki hızlı değişimin boşanma, suç, yoksulluk ve sapma gibi birçok sosyal soruna neden olduğunu vurgulamaktadır. Günümüzde akademik tartışmalarda ise hızlı toplumsal değişimin ve düzensizliğin toplumsal değerleri tahrip ettiği ve bu nedenle toplumların suç olaylarını çözmedeki kapasitelerinin yetersiz kaldığına vurgu yapılmaktadır (Alanezi, 2010, s. 68).

Suç, devletin ve yazılı hukukun kurumsal bir yapı kazanmasından çok daha önce temellerinin toplumsal bir olgudur. Günümüze değin bazı toplumlar belirli hukuki düzende yaşamışlar ve kendi değerlerine yönelik saldırı girişimlerini suç olarak değerlendirmişlerdir. Bu açıdan suç, toplumların sosyo-ekonomik, psikolojik, dini ve kültürel şartlarına göre sınıflandırılması gereken bir kavram olarak da görülmektedir. Yazılı hukuka dayanmaksızın suç her kültürde ve toplumda farklı şekillerde var olmuş ve var olmaya devam etmektedir. Örneğin, ilk suç teorisyenlerinden Beccaria'ya göre (2023, s. 31), "*ceza, cemiyetin bekasını (devamını) temin ve ferdin ulvi (yüksek, yüce) hürriyetini muhafaza ve siyaset esaslarına dayanmaktadır.*" Bu nedenle, suç sadece bireysel bir eylem olmayıp toplumun tüm sosyolojisini de kapsayan kolektif süreci ifade eder (Kocadaş, 2007, s. 159). Hem nitelik hem de nicelik açısından suç çok farklı branşların araştırma sahasına girmektedir. Ancak bu eserde diğer alanların tartışmalarına girilmeyip sosyoloji ve hukuk bilimi açısından suç olgusu analiz edilmektedir. Bu bağlamda suç, Türk ceza kanununda "*yaşanın cezalandırdığı hareket*" olarak tanımlanmaktadır. Ancak, suç eyleminin neleri içerip içermediği meselesi toplumsal yapıdaki tarihi değişimlere bağlı olup suça ilişkin analizler de bu değişkenlere göre farklılık göstermektedir (Öter, 2018, s. 741). Her halükârda suç, toplumsal düzenine karşı her türlü eylem olarak değerlendirilirse çocuk suçluluğu kavramı da toplumların çocuk algısına ve yaklaşımına göre farklılık gösterecektir. Çünkü bireyin suçu hangi yaşlarda ve akli muhakeme kabiliyeti yerinde iken işlediği meselesi oldukça karmaşıktır. Çocuklar gelişim çağlarında toplumun değer ve normlarına karşı belirli bir anlayış geliştirmiş durumda değildir. Çocukluğun ilk evresinde çocukların değerler ve normlara ilişkin ön kabulleri çocuklara eğitim ve aile yoluyla kazandırılmaktadır. Soyut düşünme ve kanuna uyma yetisi tam olarak gelişmemiş bir birey olarak çocuğun suç algısı da yine onun zihin dünyasına uygun olarak değerlendirilmelidir (Çopur vd., 2015, s. 121). Bu nedenle, toplumsal normları ve değerleri tam anlamıyla değerlendirme yetisine sahip olmayan çocuklar bilimsel çalışmalarda "*suça itilmiş çocuk*" ifadesi kullanılmaktadır. Zaten çocuk koruma

kanunları hem ülkemizde hem de dünyada çocuğu suçu işleyen olarak değil “diğeri” tarafından suça itilen bir birey olarak görmektedir. Her halükârda bu bakış açısı çocuğu suça sürüklenen bir konuma yerleştirmektedir. Çocukluğun hangi yaşları kapsadığı kültürden kültüre değişmekle birlikte Türk ceza kanunu 31 maddesinde çocuğun suça ilişkin muhakeme gelişiminin başlangıç yaşını 12 olarak kabul edilmektedir. Bu yaştan itibaren çocuk ceza sorumluluğu sınırları içindedir. Elbette ki yaşlara göre ceza uygulamaları değişmekle beraber ülkemizde çocuğun sürüklendiği suçtan dolayı (yetişkinler gibi yargılanmama) sorumlu tutulma yaşı 12 olarak belirlenmiştir. Yine yukarıdaki bahsedilen aynı kanun maddesine göre, 15-18 yaş arası çocukların belirli indirimlerden faydalanarak hapis cezasına çarptırılmaları da ön görülmüştür. Ancak 12-15 yaş arası cezai indirim diğer yaş aralıklarına oranla oldukça fazladır (TCK, 5237, 2023). Bu bağlamda, Türk ceza kanununa göre çocuk suç sayılan eylemleri işlediği anda 12 yaş sınırları içinde değilse ceza sorumluluğuna tabii olmamaktadır. Bu nedenle, 12 yaşının altındaki kişiler için ceza kovuşturması da yapılamaz. Yine 12-15 aralığındaki çocuklara suçun anlamını ve doğuracağı sonuçları tam anlamıyla kavrayamadığı için özel güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır. Ancak, mahkeme tarafından çocuğun muhakeme yeteneğinin yeterince olgunlaştığına yönelik bir kanaat getirilirse bu yaştaki çocuğa hapis cezası da verilebilmektedir. 15 yaşından sonra çocuk 18 yaşına kadar suç eylemlerinden kısmen sorumlu tutulmaktadır. Bu çocuklara cezalarının yarısı kadar indirime gidilmektedir. Kanundan anlaşılacağı gibi çocuk diğer yetişkinler gibi değerlendirilmemekte yazılı hukukta çocuğun gelişim özellikleri de dikkate alınmaktadır (TCK, 5237, 2023). Ülkemizdeki kanuni yaş aralıklarına benzer şekilde dünyada 18 yaş altı bireylerin kanuna aykırı eylemleri suç olarak kabul edilmektedir (Shoemaker, 2010, s. 482). Bu bağlamda çocuk suçluluğu, kamu güvenliği ve aileler açısından oldukça olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Buna ek olarak ülkeler bu konuda hem yoğun emek harcamakta hem de birçok maliyete katlanmaktadır (Young, 2021, s. 26). Çocuk suçluluğu sorunu ayrıca, çocukların biyolojik, fiziksel ve toplumsal ihtiyaçlarını da önemli ölçüde etkilemektedir. Toplumda meydana gelen değişimler hem yeni sorunları beraberinde getirmekte hem de çocuk suçluluğu meselesini daha karmaşık hale sokmaktadır (Travis ve Selvin, 1996, s. 309). Çocuk suçluluğunun oluşturduğu sorunlara değinmeden önce bu sorunların sınıflandırılması konusuna eğilmek daha doğrudur. Örneğin, Nasir ve arkadaşlarının (2010) çalışmalarına göre iki çocuk suçluluk türü bulunmaktadır. Bunlar, bireysel ve grup destekli suç eylemleridir. İlkinde yalnızca çocuğun tek başına suça bulaşması incelenirken ikincisinde ise örgütlü eylemlere ve grup suçlarına dahil olması tartışılmaktadır. Örneğin, çetecilik faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak bu değerlendirme ve sınıflandırma günümüz açısından oldukça sınırlıdır. Bu bakımdan değişen toplumsal yapıya en uygun suç tasnifi Hirschi tarafından yapılmıştır. Hirschi (2017, s. 47)’ye göre, çocuk suçları, türlerine göre altı kategoride incelenir. Bunlar, okuldan kaçma, hırsızlık, mülkü tahrip etme, şiddet ve cinsel suçlardır. Sosyolojik açıdan en uygun tariflerden biri bu olarak görülmekle beraber çocuk suçluluğuna yönelik psikolojik, fizyolojik ve hukuki açıdan çok sayıda yaklaşım da geliştirilmiştir. Örneğin, Hirschi’nin tasnifinden yola çıkarak Amerika Birleşik Devletleri’nde 13-18 yaşlar arasındaki suçluluk oranlarının yoğun artışı analiz edilebilir. Çocuklar bu ülkede çetecilik, cinayet, soygun ve vandalizm gibi itilmektedir (Young, 2021, s. 21). Bu tür suçlar kapsamında Birleşik Devletler’de 2017 yılında 809.700 çocuk tutuklanmıştır. Bu rakamlardan yola çıkarak okulda işlenen suçlar ABD’de en çok tartışılan konu olmakla birlikte suç tasnifinde bu eylemler şiddet kategorisine girmektedir. Bu tür suçlar sadece

ABD’de değil çok sayıda ülkede önemli bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Örneğin, dünyada her gün 10-24 yaş arası 430 birey uğradığı şiddet sonucu yaşamını yitirmektedir. Buna ek olarak her ölüme karşılık gelecek şekilde 20-30 çocuk da şiddet sebebiyle hastanelerde tedavi edilmektedir. Dünyada her yıl 10-29 yaş arası bireyler tarafından yaklaşık 200.000 insan öldürmektedir. Bu rakam dünya çapındaki cinayetlerin %43’ünü oluşturmaktadır. Değişen durumların ciddiyeti nedeniyle bireyler yoğun kaygı yaşamakta ve ülkeler çocuk ve genç suçluluğuna karşı önlemler almaya çalışmaktadır (Raturi ve Rastogi, 2022, s. 4441).

Çocuk Suçluluğu Bağlamında Tarihsel ve Toplumsal Değişim

19. yüzyıldan itibaren çocukların işlediği suçlar yasa yapıcıları önlem almaya itmiştir. Örneğin, Fransa’da 1790’da yaşça küçük suçluları yetişkinlerden ayırarak onları eğitime kazandırmak için yasalar çıkarılmaya başlanmıştır. Buna paralel 1810’da yürürlüğe giren Fransız ceza yasasının 66. ve 67. maddeleri direk çocuk suçluluğu konusunu ele almıştır. İlk ıslah evlerinin açılması da bu döneme denk gelmektedir. Bu dönemde ilk klasik hukuk ekolleri önem kazanmaya başlamış ve bu ekol savunucuları eyleminden dolayı suçlunun direk cezalandırılması gerektiğini savunmuşlardır. Bu ekol, çocuklara işledikleri suçlarda yaşadıkları haza benzer oranda ceza verilmesini istenmiştir. Bundan dolayı çocuklar şiddetli cezalara çarptırılmaya başlanmıştır. Ancak, sonraki yıllarda bu şekilde bir suç politikası oluşturmaktansa çocuklara acıma ve affetme duyguları gelişmiş hakimlerin de etkisiyle çocuklar için daha az cezayı içeren yaptırımlar tercih edilmiştir (Erem, 1977). Bu tür gelişmeler sadece Avrupa’da yaygın olmamakla birlikte Amerika kıtasında da buna benzer girişimler önem kazanmıştır. Örneğin, Hatch ve Griffiths (1992, s. 166) tarafından Kanada’da da yapılan bir çalışmada 1900’lü yıllardan itibaren çocukların işlediği suçlar içinde şiddet vakalarının iki kat arttığı anlaşılmıştır. Yine bu çalışmada, özel mülkiyete yönelik suçların üçte ikisinin çocuklar tarafından işlendiği de bulunmuştur. Bu duruma neden olan sebeplerin rehabilite yöntemlerinin zayıflığından kaynaklandığı vurgulanmış ve çocukların yetişkinler gibi yargılanması gerektiği fikri gündeme gelmemiştir. Yine, çocuk suçluluğu konusunda en önemli gelişme Amerika Birleşik Devlet’lerinde yaşanmış dünya genelindeki ilk çocuk mahkemeleri 1899 yılında ABD’de açılmıştır. Bu mahkemeler sırasıyla dünyada İngiltere’de 1904, Fransa’da 1912, İtalya’da ise 1934 yılında kurulmuştur. Bu ülkelerde çocuklar tarafından işlenen suç vakalarının artması çocukların özel mahkemeler tarafından yargılanmaları fikrini ortaya çıkarmıştır. Hatta bu ülkeler yukarıdaki nedenlerden dolayı mahkemelerde çocuk psikologları bulundurmayı da zorunlu kılmışlardır (Yılmaz, 2009, s. 30). Örneğin, 1930’da çocukların yetişkinlerden farklı olarak özel mahkemelerce yargılandığı Galler’de 10 yaşın altındaki bireyler için ceza ön görülmemiştir. Galler 1933 yılında özel hakimlerden oluşan bir ekip kurarak çocukların ıslah edilmesi ile ilgilenmeye başlamıştır. Bu nedenle 1948 yılında gözlem evleri kurulmuş ve suç işleyen çocukların rehabilite edilmesi sağlanmıştır (Aslan, 2008, s. 90). Çocukları suçtan koruma kapsamında son dönemde “Pekin Kuralları” olarak da kabul edilen çocuk yargılama ilkeleri de önemlidir. Bu bağlamda, “Çocuk Mahkemelerinin Yönetimi Hakkında BM Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları), 1984’te Çin’in Pekin kentinde yapılan toplantıda kabul edilen ilkeler olup, bu ilkeler 1985’te Milano’da onaylanmıştır” (Göcek, 2009, s. 16). Evrensel anlamda çocukların tarafsız bir şekilde ve hızlı yargılanmaları teminat altına alınmasına ek olarak suçtan bir yaşam sürmeleri sağlanmak istenmiştir. Türkiye’de ise Batı ülkelerinin farklı uygulamalarına karşın çocuklara yönelik özel mahkemeler ilk olarak 1982 yılında

açılmıştır. Buna ek olarak 2005 yılında çocuk koruma kanunu da çıkarılmıştır. Her ne kadar çok geri kalınmış bir uygulama gibi görünse de çocuk mahkemelerinin ülkemizde geç kurulmuş olması olumlu bir gelişmedir. Bu tür mahkemelerin Batı ülkelerinde 19. yüzyılın sonlarında kabul edilen bu tür kanunlar ülkemizde ihtiyaç duyulmadığı için 1982 yılına kadar çıkarılmamıştır. Toplumsal sorunlara yönelik geliştirilen hukuki yaklaşımlar toplumsal sorunların yoğunlaştığı dönemlerde ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı ülkemizde Batı'dakine benzer çocuk suçluluğu sorunları özellikle 1980'lere kadar kamuoyunun gündemine gelmemiştir (Bağış, 2019, s. 206).

1960'lardan sonra sanayileşmenin yol açtığı yoğun kentleşme ve göçün neden olduğu hukuki problemler ülkemizde çocuk ve suç ilişkisini de gündeme getirmiştir. Günümüzde özellikle kitle iletişim araçlarındaki artış ve toplumsal değişimdeki ivme geçmiş dönemlere göre daha da hızlanmıştır. Teknolojik yenilikler ve sosyal medyadaki yoğun gelişmeler ülkemizin geniş coğrafyalarına hızla yayılmış ve sosyal ilişkileri zedelemiştir. Buna ek olarak aile yapısındaki değişimlerin neden olduğu boşanmalar sosyalizasyon sürecindeki çocuğun zarar görmesine neden olmuştur. Bu süreçte çocuklar genellikle sosyal gelişim alanlarındaki (mahalle, okul vs.) kriminal eğilimli kişileri kendilerine örnek almaya başlamışlar ve çocukların işlediği suçlar da bu duruma paralel olarak artmıştır. Özellikle okul çağındaki çocukların aile ile sosyalleşme süreleri azalırken arkadaş çevresiyle daha çok vakit geçiren çocuklar akranlarıyla birlikte suça itilmiştir (Öter, 2018, s. 748). Örneğin, kentlere göç nedeniyle çocukların yerleşim yerlerinden ayrılmaları suçları şehirlere taşımıştır. Börekçi (2012, s. 37)'ye göre, göç nedeniyle sorunlar yaşayan çocuklarda madde kullanımı son dönemlerde oldukça artmıştır. Örneğin, 2008 yılında suça itilen çocukların madde kullanım oranı %30 olarak verilmiştir. 2010 yılında ise bu oranlar çocukların ailevi, demografik ve ekonomik sorunları nedeniyle %37'ye çıkmıştır.

Çocukların işledikleri suçlara neden olan faktörlerden bir diğeri de hızlı nüfus artışıdır. Nüfus artışı toplumsal değişimler açısından dinamik bir göstergedir. Nüfus artışına paralel olarak çocuk suçluluğu rakamları da artış göstermektedir. Örneğin, 1994 yılında yargılanan çocuk sayısı 67 bin civarında iken 2007 yılına gelindiğinde bu rakam 111 bin seviyesine çıkmıştır. Ek olarak, 1994 yılında haklarında dava açılan çocukların sayısı 100 binde 675 iken yine yıl 2007'ye geldiğinde 1523 olmuştur (Özalp, 2018, s. 189). Bu durum sadece ülkemize özel olmayıp dünyanın farklı coğrafyalarında da benzerdir. Örneğin, Almanya'daki çocukların ortalama %20'si şiddet eylemi nedeniyle suça bulaşmış ve mahkeme önüne çıkmıştır. Yine İsveç'te Friday (1992, ss. 232-233) tarafından yapılan bir çalışmada çocuk suçluluğu oranlarının dramatik bir şekilde yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine çocuklarda madde kullanımı ülkemize benzer şekilde Avrupa ülkelerinde de büyük bir sorunu olarak görülmektedir. Çocukların haz verici maddelere ulaşımı 2010 yılından itibaren oldukça artmış ve bu bağlamda şiddet içeren suçlar İsviçre, İspanya, Hollanda ve İsveç'te yükselmiştir (Avcı, 2010b, s. 54). Günümüzde dünyada ve ülkemizde ailevi, psikolojik ve sosyo-ekonomik faktörlerin oluşturduğu problemler çocuk suçluluğun altında yatan nedenler olarak görülmüş ve akademik araştırmalarda daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür sorunların çözümünde toplum temelli uygulamalar ve destek hizmetlerinde bütünsel yaklaşımlar öne çıkmaya başlamış çocuk suçluluğu ile başa çıkmada rehabilite edici yollar seçilmiştir. Elbette ki çocuk suçluluğu konusundaki çalışmalar ülkelere göre değişkenlik göstermektedir. Bu durumun nedeni

toplumların kültürel değerlerindeki farklılıdır. Sosyal normlar ve kültürler arasındaki farklılıklar çocuk suçluluğu ile mücadele biçimini değiştirmiştir.

Değişen Suç Teorileri

Çocuk suçluluğunu azaltma ve çocuk suçlarının nedenini anlamak için akademik açıdan çok sayıda teori üretilmiştir. Batı Avrupa ülkeleri ve ABD öncülüğünde çocuklarda suç vakalarının artması bilim insanlarını suça neden olan sosyal problemleri sınıflandırma ve bütünsel bilgiler üretme yoluna itmiştir. Çocuğun suça itilmesine neden olan faktörlerin incelenmesi yukarıda örneklerini verdiğimiz ülkelerde yeni kanunların çıkarılmasına ve mevzuatların hazırlanmasına neden olmuştur. Kanun ve mevzuatlar toplumsal sorunların çözülmesinde ciddi bir girişimdir. Ancak toplumsal problemlerin temelinde yatan sorunları önlemeye yönelik bilimsel çalışmalardan destek alınmadan üretilen her bir kanun tam anlamı ile amacına ulaşamayacaktır. Bu nedenle akademik araştırmalarda ilk başlarda sanayi inkılabının yarattığı sorunlardan dolayı çocuk ve suç ilişkisi araştırılmaya başlanmış ve çocukların rehabilitasyonu için ikna edici açıklamalar sunulmaya çalışılmıştır. Haliyle toplumsal değişimler en başta çocukları etkilediği için sosyolojik teoriler bu konulara eğilmeye başlamıştır. Bu konudaki ilk araştırmalar Emile Durkheim tarafından yapılmış ve *"Toplumda İş Bölümü"* adlı eserinde konu anomiy kavramı çerçevesinde derinlemesine araştırılmıştır (TenHouten, 2016, s. 468). Sosyolojinin kurucu babalarından kabul edilen Durkheim toplumdaki hukuki düzenlemelerin sosyal adaptasyonu ve dayanışmayı şekillendirdiğini savunup suçu bu dayanışmanın bozulmasında ortaya çıkan sosyal bir problem olarak görmüştür. Hukuk *"toplumsal dayanışmanın temel biçimlerini yeniden ürettiğinden"* o, toplumda ortaya çıkan herhangi bir problemin temelini hukuksal değişimde aramıştır (Raturi ve Rastogi, 2022, s. 7442). Ona göre, 19. yüzyıla beraber toplumsal norm ve değerler zayıflamış ve bireyler kuralsız bir yaşam sürmemeye başlamıştır. Ahlaki temelden yoksun bu yaşam şekli Durkheim tarafından *"anomi"* olarak kavramsallaştırılmıştır (TenHouten, 2016, s. 467). Ekonomik ve siyasi kurumlardaki hızlı değişimler bulunduğu dönem içinde toplumu kaosa sürüklenmiştir. Bunun sonucunda özellikle çocuklar kendi davranışlarını düzenleyecek kurallardan yoksun bireyler olarak suç eylemine bulaşmaya başlamışlardır. Fransız ihtilalinin yarattığı karmaşık ve değerden arınık sosyal problemlere çözüm arama amacıyla olan Durkheim için suç bireyin topluma karşı gerçekleştirdiği her türlü eylemi içermektedir. Ona göre, suç olmadan toplumlar olumlu değerlerin ne olduğu hakkında bilgi sahibi olamazlar (TenHouten, 2016, s. 468). Bu sebeptendir ki, suç her toplumda olmazsa olmaz bir olgudur. Çocuk suçluluğu da benzer şekilde toplumsal değişime ek olarak toplumsal dayanışma için bir tehdittir. Bu tehdidin önündeki en önemli korucuyu toplumun küçük bir sunumu olan okullardır. Okullar vasıtasıyla çocuklara kazandırılan yeni toplumsal değer inşası ve ahlak eğitimi anomik durumlardan çocukları koruyan bir kalkandır.

Durkheim'den sonra suç teorileri yapısal işlevselci yönde gelişmiştir. Bu nedenle suç, hızlı toplumsal değişimin yarattığı problemlerden değil bireysel ideallerin önünde duran engellerden dolayı işlenmektedir. Ünlü yapısal işlevselci Merton gerilim teorisine göre, suç insanların ideallerini yasal yollarla gerçekleştiremediklerinde ortaya çıkmaktadır. İnsanlar istedikleri konumlara veya yaşam standartlarına ulaşamadıkları zaman hedeflerine ulaşmak için yasa dışı yollara başvurmakta ve kendilerine engel olarak gördükleri kaynaklara saldırebilmektedirler (Raturi ve Rastogi, 2022, s. 7445). Bu nedenle çocuk suçluluğunun araştırılmasında öncelikli konu politika mekanizmalarıdır. Çocuğu

suça iten faktörler toplumda var olan eşitsizlikler veya engellerden doğmaktadır. Merton'a göre, bireyler istedikleri eğitime ve ekonomik kazanımlara ulaşmak için orta sınıf değerleri ile yakından temas halindedirler. Bu sınıfın kazanımlarına ulaşmak bireysel gerginliğin azaltılması oldukça önemlidir. Çocukların aldıkları eğitim eğer çocuğu istediği hedeflere ulaştıramazsa toplumda yeni gerilimler ortaya çıkmakta ve çocuk bu gerilimlerden dolayı toplumsal yapıya karşı isyana girişmektedir. Bu teorik yaklaşım 1970'lere kadar kriminoloji alanında etkisini sürdürmüştür (Agnew, 1985, s. 152). Bu tarihten sonra gerilim teorisi yoğun eleştiriler almış ve yenilenmeye çalışılmıştır.

Merton'un gerilim teorisi akademik alandaki etkisini yitirmesi ile sosyal kontrol teorileri önem kazanmaya başlamıştır. Hirschi tarafından geliştirilen bu teoriye göre insanlar toplum tarafından geliştirilen yasalar aracılığı ile kontrol edilmektedir. Toplumsal kontrol bağı zayıf olan çocuklar sapkın davranışlara girişmekte ve suç eğilimi geliştirmektedir. Ona göre dört farklı toplumsal bağ çocukların suç eylemlerine girişip girişmemelerine sebep olmaktadır. Bunlar, bağlılık, taahhüt, katılım ve inançtır (Pratt vd., 2011, s. 56). İlkinde, *"bir kişinin sosyal grup ve kurumlara karşı hissettiği psikolojik sevgi düzeyi"* ile sapma derecesi arasında ilişki söz konusudur. Çocuklar burada sevdiği insanları tehlikeye atmak istemeyerek suç eylemine girişmezler. İkinci bağda bireylerin yine önemli gördükleri toplumsal kurumlara karşı sapkın davranışlara bulaşmayacakları sosyal düzenlemelerle taahhüt altına alınmaktadır. Bu sayede çocuk hedeflerine ulaşmada herhangi bir engelle karşılaşmayacağı için var olan düzeni korumaya güdülenecektir. Üçüncü bağ olan katılım ise, *"insanların zamanlarını nasıl harcadıklarıyla ilgili fırsat maliyetleriyle ilgilidir."* Yani çocuklar burada eğitim kurumlarına dahil veya belirli işlerle meşguldür. Bu nedenle boş zamana sahip olmayan çocuk suç işlemeyecektir. Son bağ olan inanç ise *"bireyin kanuna uygun davranışlarla ilişkili değerlere ne derece bağlı kaldığı"* ile ilgilidir (Pratt vd., 2011, s. 58). Bu bağda çocuğun suça karşı değerleri ne denli kuvvetli ise çocuk suçtan bir o kadar da uzak kalacaktır. Örneğin, yine bu bağa göre, iyi yetişmiş bir çocuğun uyuşturucu kullanımı sonucunda ortaya çıkacak problemler hakkında edindiği bilgiler onun uyuşturucu kullanmasını engelleyecektir. Elbette bu bağda çocuk suçun topluma yönelik olumsuz işlevleri hakkında kesin bir inanca sahip olmalıdır. Aksi takdirde çocuk kendisine veya çevresine zarar verecek eylemi gerçekleştirmede sakınca görmeyecektir.

Günümüzde çocuk suçluluğu ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte son olarak bu çalışmada çocuk suçluluğunu ana çalışma konusu alan iki teori örnek olarak seçilmiştir. Bunlar sosyal düzensizlik ve alt kültür teorileridir. İlk olarak sosyal düzensizlik teorisine göre, çocuğun ikamet yer diğer faktörlerden daha önemlidir. Bireylerin psikolojik ya da fiziksel özellikleri yerine ikamet ettiği bölgenin şartlarına odaklanmak suç sorunun kaynağına inme açısından daha değerlidir. Özellikle bu teorinin temel varsayımı şehirlerdeki kültürel farklılıkların çocukları suça ittiğidir (Walker ve Zawisza, 2014 s. 2-3). Teorinin kurucuları olan Shaw ve McKay (1942, s. 832)'e göre çocuğu suça iten faktörler bireyin davranış örüntülerinden ziyade fiziki ve sosyal çevrede aranmalıdır. Fiziki çürüme, yoksulluk ve yoğun etnik farklılıklar çocukların suça itildikleri mahallelerde oldukça yaygındır. Kültürel yaşantısından dolayı çocuk anormal durumlara karşı farklı tepkiler vermektedir. Bu tepkiler hakim kültür tarafından suç olarak algılanmakta olup farklı kültürden gelen çocuklar bu davranışlarından dolayı suçlu gibi görülmektedir (Walker ve Zawisza, 2014, s. 3).

Son olarak, alt kültür teorisi çocuğun üyesi bulunduğu grubun kimliği ile suç arasında derin bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Çocuğun kimliğinin temsil ettiği bağın dinamik yoğunluğu (gevşek ya da sıkı) onun suça yönelmesinde önemli faktörlerden biridir. Gevşek alt kültüre sahip çocuklar kimlikler arası gelip gitmektedir (Raturi ve Rastogi, 2022, s. 7445). Bu nedenle, son dönemlerde çok sayıda çocuk alt kültürleri gelişmektedir. Bu teoriye göre, ait olduğu sınıfsal konum nedeniyle çocuk üst kimlik gruplarından saydığı bireylere karşı suç eylemlerine girişmektedir. İsteddiği hedeflere ulaşamayacağına kanaat getiren çocuk için suç zorunlu bir sonuçtur (Cohen, 1955). Cohen'e göre, hedefine ulaşamayacağına inanan çocuk alt gruplardaki çetecilik faaliyetlerine katılmaya zorlanmakta ve burada illegal davranışlara yönelmektedir. Çocuk için tek ilerleme noktası çetelerin saflarında yer almaktadır. Örneğin, alt kültür grubuna ait çocuklar genellikle okul kurallarına uyum sağlayamadıkları için okulda da dışarıdaki gibi düşük bir sosyal konuma sahiptir. Bu nedenle, başarılı olmayacaklarına olan inanç çocuklar tarafından sınıfsal hedefleri yadırgamakta ve bu sınıflara ait değerleri reddetmektedirler (Cohen, 1955). Sonuç olarak, herhangi bir nedenden dolayı oluşan alt kültürel bağlar çocuğun alternatif bir konum üretmesine ve suça sürüklenmesine neden olmaktadır.

Son olarak, sosyal öğrenme kuramı da çocukların suça sürüklenmeleri ile ilgili önemli varsayımlarda bulunmaktadır. Çocuğun yakın gelişim alanındaki önemli bireyleri örnek alması ve onları kendine rol model olarak seçmesi suç eyleminin öğrenilmesinde dikkate değer faktörlerden bazılarını oluşturmaktadır. Suç eylemi ile ilgili normların öğrenilmesinin sonucunda suçun çocuklarda geliştiğini iddia eden sosyal öğrenme teorisi ünlü sosyal psikolog Gabriel Tarde'nin taklit kuramında ilk kez tartışılmıştır. Daha sonraları teori Ronald Akers tarafından genişletilmiştir. Bu teorinin temel iddiası çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre en başat faktör olarak bireyin suç ile ilişkisinde etkin bir rol oynadığıdır. Teori genel olarak grup ilişkilerine odaklanarak suçun birey ve grup etkileşimi sonucunda öğrenildiğini veya taklit edildiğini savunur (Bingöl, 2022, s. 643).

Suç Türlerine Göre Değişimler

Çocuk suçluluğu türleri çok değişkenli olmakla birlikte 19 ve 20. yüzyıllarda hırsızlık, tecavüz, soygun, çetecilik ve şiddet en çok görülenlerdir. Bu vakalar hakkında kesin kayıtlar olmamakla birlikte 20. yüzyıldan itibaren kundakçılık, uyuşturucu satıcılığı ve kaçakçılığı, çetecilik, hırsızlık vs. gibi eylemler çocukların işledikleri suçlarda ilk sıralardadır. Kitle iletişim araçlarının da etkisi ile suç türlerinde ciddi değişimler olmuş ve çocuklar şiddet içeren TV program içeriklerine maruz kaldıkları için öğrendikleri suçlara meyilli hale gelmişlerdir (Erben vd., 2023, s. 271). 2010 yılından itibaren dünyada suça itilmiş çocukların sayısında artış görülmektedir. Örneğin, ABD'de 2009-2018 yılları arasında çocukların suç işleme oranı %48 artmıştır. 2022 yılına kadar yıllık ortalama ABD'de 728.000 çocuk tutuklanmıştır (Salazar, 2020, s. 2). Özellikle bu ülkede çocukların suç türlerine göre tutuklanma sayısı statü suçlarında 400.000 civarındadır. Son zamanlarda artan bu suçlar okuldan kaçma, sokağa çıkma yasağını ihlal etme, alkollü araç kullanma ve uyuşturucu satma/bulundurma olarak sınıflandırabilir. Sokağa çıkma yasağı suçlarının çoğu Covid-19 dönemindedir. İngiltere ve Galler'de 2020 Mart ayı itibarı ile 5.778.098 polis merkezine suç isnadı ile getirilmiştir. Bu çocukların yaşları 10-17 arasında olup polis merkezine getirilen 600,000 çocuk da 10-15 yaş aralığındadır. Bu çocukların 58.939'u tutuklanmıştır. 24.578 kişi çocuk mahkemelerinde yargılanmış

buğların 1.149'una hapis cezası verilmiştir. Diğer çocuklara çeşitli cezalar verilerek serbest bırakılmıştır. İngiltere'de suç türleri zamanla değışkenlik göstermekle birlikte yıllara göre polis merkezine getirilen çocukların %50'sine şiddet, ki bu şiddet suçlarından %42'si yaralamadır, %33'üne hırsızlık, %11'ine özel mülkiyete yönelik suçlar ve %6'sına ise soygun suçları isnat edilmiştir (National Statistic, 2021). Son olarak Almanya örneği incelendiğinde, 2004 yılından itibaren suça itilmiş çocuk sayısı düşmektedir. 2004 yılında polis merkezine getirilen çocuk sayısı 297.090 iken 2022'de bu rakam 189.150'a düşmüştür. Rakamlar Almanya için olumlu gidişat gösterir gibi durmasına rağmen suç türlerindeki değışim tedirgin edicidir. Almanya'da cinayet, tecavüz ve soygun gibi önemli suçlardan dolayı çocukların %80'nine yakını polis merkezine getirilmiştir. Bunlar dışında, hırsızlık, uyuşturucu kullanımı, şiddet vs. gibi suçlar da son dönemlerde oransal olarak artış göstermektedir (Dünkel, 2016, s. 13). Ek olarak, yıllara göre değışen suç türleri bakımından Avrupa Birliği ülkelerinde Ojo (2012, s. 474)'ya göre, sokağa çıkma yasağına uymamak, kundakçılık, motorlu araç hırsızlığı, vandalizm, hırsızlık, soygun, reşit olmadan alkol içmek, uyuşturucu kullanmak ve reçeteli ilaç satışı artmaktadır. Bunlara ek olarak, çocuklar tecavüz ve cinayet gibi suçlara da sık olmasa da karışmışlardır.

Ülkemizde çocukların suç türlerine göre dağılımı yıllara göre değışim göstermekte olup 2010-2022 yılları arasında suça bulaşan çocukların güvenlik güçlerine getirilme oranı %144 üzerinde artmıştır. 2010-2013 yıllarında kolluk kuvvetlerine getirilen çocuk sayısı ortalama 117.486 civarında iken bu çocukların %36'sı yaralama, %27'si hırsızlık, %5'i uyuşturucu kullanımı veya satımı, %4'ü tehdit ve %3,8'i ise cinsel suçlara itilmiştir. (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2013). 2014 yılına gelindiğinde rakamlar çok değışmemiş 117.486 çocuk kolluk kuvvetlerine getirilmiştir. Bu çocukların 45.211'ine yaralama suçu isnat edilmiştir. Sırasıyla 8.500 çocuk uyuşturucu kullanma ve satma, 4.390 çocuk tehdit, 4.210 çocuk mala zarar verme suçlarından kaynaklanan nedenlerle güvenlik birimlerine teslim edilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2014). Bu yıllardan itibaren yaralama suçlarındaki artış kayda değer şekilde yükselmeye devam etmiş, yeni bir suç türü olarak göçmen kaçakçılığı da literatüre girmiştir. 2015-2019 yılları arasında suç türlerine göre, 2015'de toplam 133.662 olmak üzere yaralama suçundan yıllara göre 2015'de 45.850, 2016'da 46.382, 2017'de 46.947, 2018'de 51.360, 2019 da ise 53.267 çocuk güvenlik birimlerine teslim edilmiştir. 2019 yılına gelindiğinde toplamda 168.250 çocuğa suç isnat edilmiştir. Bu dönemlerdeki suç türleri yoğunluklarına göre, sırasıyla yaralama, hırsızlık, uyuşturucu kullanma ve satma, göçmen kaçakçılığı, mala zarar verme ve tehdittir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2015-2019). 2020-2022 yıllarında çocukların suç türlerine göre dağılım yapıldığında, yaralama nedeniyle 2020'de 83 bin, 2021'de 106 bin, 2022'de ise 136.100 çocuk, cinsel suçlardan 2020'de 15.500, 2021'de 24.500, 2022'de ise 31.900, aile düzenine karşı suçlardan, 2020'de 21.900, 2021'de 23 bin, 2022'de ise 20.400 çocuk, güvenlik güçlerine teslim edilmiştir.

Yukarıdaki suç türlerinin yıllara göre dağılımı ve meydana gelen oransal değışimler tedirgin edici boyutlara ulaşmış özellikle göçün de etkisiyle ülkemizde göçmen suçları adı altında yeni bir suç türü de ortaya çıkmıştır. Bu suç türü dışında çocuklar arasında şiddet olayları hızla artmakta sosyo-kültürel yapıda meydana gelen değışimlerden dolayı da suç türleri çeşitlenmektedir. Ek olarak son dönemde uyuşturucu madde kullanımı ve satışının artması çocukların suça itilmesine sebep olmaktadır. Çocuklar rakamlardan da görüldüğü gibi uyuşturucu maddelerin hem kullanıcısı hem de satıcısı konumundadır. Bir diğer önemli artışın hırsızlık suçlarında olduğu görünmektedir. Çocukların yine bu

anlamda belirli grupların kontrolünde çetecilik faaliyetleri girmekte ve hırsızlığa bulaşmaktadır. Hırsızlık suçu çocuklar arasında 9 yılda %70 artmış ve 2014'ten 2023 yılına kadar çocuklarda hırsızlık oranları hızla yükselmiştir. Bu rakamlar sadece çocukların işledikleri suç nedeniyle güvenlik güçlerine getirilmelerini kapsamaktadır. Asıl rakamlar durumun vahametini daha detaylı göstermektedir. Örneğin, 2022 yılında çocukların karıştıkları olaylar nedeniyle güvenlik birimlerine getirilme sayısı 601.754'ü bulmuştur. Bu rakamlar mağdur çocukları da kapsamaktadır. 2022 yılında bu rakamın 259.106'sını mağdur çocuklar, 206.853'ünü ise suça itilen çocuklar oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022).

Suçla Başa Çıkma Politikalarındaki Değişimler

Çocukların suça itilmesini önleme girişimleri uzun yıllardan beridir araştırmacılar ve politika yapımcıların ilgi odağında bulunmaktadır. Suçların gelişim nedenleri ve sonuçları ile ilgili üretilen teorilerin varsayımları daha önce tartışıldığı için bu başlık altında verilmeyecektir. Ancak, çok sayıda teorinin gelişimi bu konunun özellikle 19 ve 20. yüzyıllarda ne denli önemli olduğu hakkında da fikir vermesi açısından önemlidir. Çocuğu suça iten çevresel ve bireysel faktörler ilk başlarda suçluluğu önlemek için üzerinde çokça araştırılma yapılan konulardandır (Clinard, 1961, ss. 1-2). Hatta oldukça önemli bir hareket olan "çocuk kurtarıcıları" da 1970'li yıllarda önem kazanmıştır (Schultz, 1973, s. 629). Bu harekete üye olanlar çocukların suçtan korunmasını ve rehabilite edilmesini tarihi bir görev olarak görmüştür. Çocuk kurtarıcıları suça erken müdahalenin ve çocuğun hızlı rehabilitesinin gelecekte oluşabilecek suçları önleyeceğine inanmaktaydılar. Bu nedenle bu grup, çocuk suçluluğunun altında yatan nedenleri araştırmakta ve risk altındaki çocuklara destek sağlamaya çalışmışlardır. Suç önleme programlarının kalıcı olarak çocuk suçluluğunu azaltmada olumlu işlevleri olduğu açıktır (De Vries vd., 2015, s. 109). 19 ve 20. yüzyıllarda çocuk suçluluğunu önlemek için çoğunlukla, danışmanlık ve zorunlu eğitim verilmesi sağlanmaya çalışılmış bunlara ek olarak da beceri geliştirme etkinlikleri düzenlenmiştir.

Çocukların suça itilmelerini engellemeye yönelik politikalar ülkelerin kendi kültürlerine has bir çizgide zamanla değişmektedir. Modern hukuk sistemlerinin gelişmeye başladığı dönemdeki hukuki ve politik girişimler çocuk suçluluğu ile başa çıkma politikalarında devrim yaratmıştır. Özellikle 19. yüzyıl bu kırılmaların en çok yaşandığı dönem olarak görünmektedir. Bu yüzyıldan önce 7 yaşının üzerindeki çocuklar yetişkinlere benzer şekilde cezalandırılmaktaydılar. Sanayi devrimi ve Fransız ihtilalinin sebep olduğu politik ekonomik durum çocukları erken yaşlarda iş hayatına sokmuş ve onları iş gücünün önemli bir parçası haline getirmiştir. İşgücü sisteminin bozukluğu aile düzeninde tahribata neden olmuş ve çocuklar başı boş kontrolsüz bir biçimde sokaklarda yaşamaya başlamışlardır. Bu başı boşluk çocukların suça itilmelerini arttırmış büyük bir problem olarak yasa koyucular ve yorumlayıcıların da dikkatini çekmiştir. Öncülüğünü ABD'nin ve İngiltere'nin oluşturduğu devletlerde çocukları rehabilite edebilmek için ilk adım olarak ıslah evleri açılmıştır. İlk ıslah evi 1825'te New York'ta açılmıştır. Bu ıslah evlerinde temel rehabilite süreci çocuklara disiplinin öğretilmesi, rehberlik sağlanması ve topluma uyumu için eğitim verilmesini kapsamaktaydı. Ancak buralara sadece değişebileceği ve topluma uyum sağlayabileceğine inanılan çocuklar kabul edilmiştir. Bu özelliklere sahip olduğuna inanılmayan çocuklar ise direk yetişkin hapisanelerine gönderilmiştir. New York'taki bu başlangıç diğer şehirleri de etkilemiş ve ıslah evleri yaygınlaşarak çocuk suçlularla dolmuştur. Çocuk ıslah evlerinin ilk ABD'nin Cook

County bölgesinde kurulması şaşılacak bir durum değildir (Mack, 1909, s. 108). Kurulan çocuk mahkemeleri çocukların cezalandırılması yerine tedavi edilmelerini ve topluma kazandırılmalarına özen göstermiştir. Bu kurumlarda çocukların topluma kazandırılması ve damgalanmanın oluşmaması için çocuklarla ilgili bilgiler gizli tutulup sınıflandırılmıştır.

19. yüzyılda dünyadaki işgücündeki değişimlere paralel olarak çocuk suçluluğuna yönelik başa çıkma stratejileri de çeşitlenmiştir. Sendikalaşma sonucunda işçilerin şartlarındaki birtakım düzelmeler çocuğu iş gücü dışına çıkarmış ve çocuğun eğitime kazandırılması fikri önemli hale gelmiştir. Bu konuda birçok kanun düzenlenmesi yapılmasına rağmen en dikkat çekici olanları zorunlu okula devamı ve evlilik için yasal yaş sınırlamasıdır. Bu düzenlemelerden sonra toplum tarafından çocuklar yetişkinlerden farklı şekilde değerlendirilmeye başlanmış ve çocuk suçluluğunu önleme yasalarına yönelik ilk adımlar atılmıştır. 1960'lı yıllarda bazı Batılı devletler çocuk suçluluğunu önlemek için kontrol yasaları çıkarmışlardır. Bu yasalardaki ortak amaçlar, çocuk statüsündeki suçlulara yönelik denetimin yetişkinlerden farklı yapılması, çocukların yetişkinlere ait hapisanelere gönderilmesinin önlenmesi ve sosyal politikalarla çocuk suçluluğunun engellenmesidir (Meng vd., 2013).

Günümüzde yurt dışında suçu önlemeye yönelik yeni politik girişimler önem kazanmaya başlamaktadır. Bu yeni politikalar çok sayıda düzenlemeler içermekle birlikte aralarında olumlu sonuçlar gösterenler, topluluk organizasyonu, aile ve okul temelli önleyici müdahaleler, sosyal sürece yönelik girişimler ve geriye döndürmedir. İlk örnek olan topluluk organizasyonu sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerdeki suç oranlarının diğer bölgelere göre daha yüksek olduğunun anlaşılması sonucunda geliştirilmiştir. Bu girişimin temel amacı düşük sosyo-ekonomik bölgelerde ikamet eden bireyleri etkin şekilde organize ederek çocukların suça itilmesini önlemektir. Bu bölgelerde yeni yapılaşmalar sayesinde iş fırsatlarının yaratılması bu yaklaşımın dikkate değer suçu önleme stratejileridir (Mulvey vd., 1993, s. 139). Bir diğer suça başa çıkma mekanizması aile temelli önleme müdahaleleri programıdır. Bu program suça meyilli çocukların ailelerine eğitim sağlayarak suça başa çıkmayı amaç edinir. Ailelerin ekonomik seviyeleri artırılıp yapısal eşitsizliklerden kaynaklanan sorunları çözülmeye çalışılır. Bu sayede aileye düzenli iş imkânı sunulması suça meyilecek çocuğun korunması amaçlanmaktadır. Buna ek olarak okul temelli suç önleme programı da suça başa çıkmada etkindir. Aile çocuğun sosyalleşme ortamı olarak ilk sırada yer almasına rağmen okul da çocuğun toplumsal değerleri kazandığı ikinci alan olarak ön plana çıkmaktadır. Suça itilmiş çocuklar %40'a kadar okula devamda sorun yaşadığı için politika yapıcılar bu konuda önlem almaya girişmiştir. Okullardaki ücretsiz yemek, sağlık taraması, rehberlik ve iyileştirici bir takım birey odaklı yaklaşımlar sıklıkla suçu önleme de etkin araçlar olarak kullanılmaktadır (Mulvey vd., 1993, s. 141). Okul gerçek yaşam deneyimlerinin öğretildiği yerler olarak sınırlı alanlardır. Bu nedenle geliştirilmiş sosyal süreç müdahaleleri okul eğitimi ile uygulanmaya başlanmıştır. Çocuğun ilişki içinde olduğu sosyal çevrenin düzenlenmesi yine onun yaşamında değişikliklere vermektedir. Çocuğun toplum içindeki sosyalleşme imkanlarının ve sürecinin düzenlenmesi bu yaklaşımın temel hedefidir (Mulvey vd., 1993, s. 140). Son örnek olarak sıklıkla günümüzde suça başa çıkmada kullanılan program dönüştürmedir. Bu programda çocukları adalet sisteminden uzaklaştırmak ve rehabilite etmek için tüm sorumluluk topluma hizmet uygulamalarına aktarılmaktadır. Suça meyilli çocukların topluma

hizmet uygulamalarına yönlendirilmesi ve vaktini harcadığı alanın da genişletilmesi çocuğu suçtan uzak tutmaktadır. Bu sayede suç işlemeye zamanı olmayan çocuk yargı önüne gelmeden sosyal ortamlarda eğitilebilmektedir

Ülkemizde çocuk suçluluğuna yönelik önleme girişimleri Osmanlılarda savaşlarda yetim kalan sokak çocuklar için devlet politikalarının oluşturulması ile başlamıştır. Bu tarihlerden önce çocuklar mahkemeler tarafından cezalandırılmamakta çocukların işledikleri suçlarda aileler veya bakmakla yükümlü kişiler sorumluluk altına alınmaktaydı. Tanzimat döneminde Osmanlılarda suça meylli çocuklara yönelik ilk önleme girişi ıslahhanelerin kurulmasıdır. İslahhaneye paralel olarak sanayi mekteplerinin açılması sokak çocukları ve suç işlemeye meylli çocuklar için önleyici tedbirler olarak dikkat çekmektedir. Açılan bu kurumlar sayesinde çocuklar yeni kurulan iş yerlerinin eleman eksikliklerini tamamlayıp suça işlemeye vakit bulamamaktadır. Zaten günümüzdeki çocuk işahvelerinin temeli Mithat Paşa önderliğinde açılan bu ıslahhanelere dayanmaktadır (Merey, 2012, s. 93). Ayrıca sultan I. Abdülhamid devrinde çocukları yetiştirmek için açılan bir diğer önemli kurum da Darülhayr-ı Ali'dir. Bu kurum öncelikle sokak çocukları ile ilgilenmiş ve korunmaya muhtaç gençleri sanayiye eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuştur (Özbek, 2016, ss. 76-77). Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında savaşların da ortaya çıkardığı yoğun tahribat nedeniyle çalışma süreleri 16 saate kadar çıkmış ve sanayide çalışan çocukların yaş ortalamaları 11'e düşmüştür (Sarıkaya, 2003, s. 44). Hatta, bez fabrikalarında çalışan çocukların sayısı toplam çalışanlara oranla o dönemlerde nerede ise yarı yarıya gelmiştir (Işıkçı ve Karatepe, 2016). 1943 yılına kadar çocuk işçi oranları 2 kat artmış ve çocuklar oldukça düşük yaşlarda çalışmaya devam etmişlerdir (Makal, 2021, s. 338). Çocukların yoğun olarak çalıştırılmaları suç oranlarını arttırmamış gibi görünse de çocuklara yönelik yasal düzenlemeler ülkemizde gelişme göstermiştir. Dünya'da çocuk suçları ile ilişkin gelişmeler ülkemizi de etkilemiş 1945'te çocuk mahkemelerinin kurulma aşamaları düzenlenmeye çalışılmıştır. Ancak, ülkemizde 1979 yılında çocuk Mahkemeleri kanunu çıkarılabilmektedir. Buna bağlı olarak çocuk suçları ile ilgilenecek ilk özel çocuk mahkemesi Ankara'da 1987 yılında kurulmuştur (Uluğtekin, 2004, s. 244).

Ülkemizdeki çocuk suçluluğuyla başa çıkma politikaları Batı'daki örneklerle uyumaktadır. Bu bağlamda ülkemizde suçla mücadelede önleyici tedbirler ön plana çıkmış çocuk adalet sisteminin önüne gelmeden suçla ilişkisi önlenmeye çalışılmıştır. Günümüzdeki tedbirlerde, rehberlik, eğitim, sağlık, bakım ve barınma, çocuk destek hizmetleri en ön plandadır. İlk program olan danışmanlık tedbirinde çocuğun yetiştirilmesinde sorumlu olan kişilere eğitim verilmesi amaçlanır. Çocukların sorunlarının çözümünde ailelere ve çocuklara yol gösterme bu programda ilk hedefdir. Rehberlik programları sayesinde çocuk suça itilmeden önlemler alınıp çocuğun adli makamların önüne gelmesi önlenmektedir. İkinci tedbir eğitimidir. Bu yaklaşımın temel amacı çocuğun eğitim ortamı içinde tutulmasıdır. Eğer bu ortam sağlanamazsa çocuğun gelişimi açısından bir takım özel önlemler almak gerekebilir. Bunlar suça meylli çocuğun özel yetiştirme kurslarına alınmasına ek olarak zorunlu eğitim çağı bitimine kadar okulda tutulmasıdır. Üçüncü tedbir olan sağlık, çocuğun ruhsal ve fiziksel durumunun korunması için gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktadır. Çocuğun bağımlısı olduğu maddelerin kullanımının önüne geçilmesi ve buna yönelik hastane hizmetleri de dikkate değer suçla başa çıkma yolları olarak görülmektedir. Psikiyatrik tedavilere ek olarak çocuğun durumu daha ciddi tedbir gerektiriyorsa yüksek güvenli ve sağlık kurumlarında

tedavi almasının sağlanması bu yaklaşımın diğer önemli işlevlerindedir. Dördüncü tedbir ise bakım ve barınmadır. Dağılmış aile ya da sokak çocukları için hayati öneme sahip olan bu yaklaşım yeri olmayan çocuklar için barınma sağlanması hedeflenmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarını sağlamakta yetersiz kalan ailelerin çocukları özel ya da resmi çocuk bakım evlerinde barındırılır. Buna ek olarak çocuğa koruyucu aile desteği de sağlanır. Son tedbir ise çocuk destek hizmetleridir (Karataş ve Mavili, 2019, s. 1018). Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren çocuk koruma kanununa göre sosyal hizmet uygulamaları yoluyla suça itilen çocuklara bakım hizmeti sağlaması gerekmektedir. Risk altındaki çocukların korunması için sosyal hizmetler kendi alt yapısında düzenlemelere gitmiş ve çocuğun güvenliğine yönelik gerekli tedbirleri almakla görevlendirilmiştir.

Dijital Alandaki Gelişmelerin Çocuk Suçluluğuna Etkileri

TV programları, filmler, oyunlar, dergiler, sosyal medya vs. gibi kitle iletişim araçları çocuk suçluluğu üzerinde önemli etkilere sahiptir. Çocuk suçluluğu vakalarının çoğu önceden planlanmış olmasına rağmen çocuklar suçun sonuçları hakkında önceden bir değerlendirmeye yapmamaktadır. Bu açıdan, çocuğun suça karışması genellikle ani olmaktadır (Grewal, 1987, s. 25). Duygusal yapıları gereği çocuklar olaylar karşısında hızlı bir şekilde harekete geçmektedir. Örneğin, sosyal medyadaki suç sahneleri veya kanlı görüntüler çocukların zihin dünyası üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Çocuklar izledikleri bu sahneleri ya da görüntüleri taklit ederek suça itilmektedir. Japonya'da yapılan bir araştırmaya göre okullarda şiddet eğilimli çocukların günde ortalama %50'si dört saat ve üzeri televizyon programları izlemektedir. Şiddet içeren programları tercih eden çocuklar, bu programlarda etkilendikleri kişi veya kişilerin rolüne bürünme isteğinde olup sosyal olaylar karşısında davranışları karmaşıklaşmaktadır (Erben vd., 2023, s. 273). Haliyle şiddet eğilimi olan çocukların şiddet içeren film veya dizi içeriklerini izlemeleri bilimsel açıdan oldukça değerlidir.

Medya tarafından üretilen içerikler toplumlarda anomik durumları da arttırmaktadır. Ancak yine anomik durumlara karşı panzehir olarak medya çeşitli oyunları veya TV dizilerini çözüm yolu olarak sunmaktadır. Örneğin, aşırı oyun bağımlısı çocuklar deneyimledikleri toplumsal problemleri çözmede yarattığı sanal dünya karakterlerini kullanmaktadırlar. Çocuk gerçek dünyada olmak istediği profili sanal dünyada rahatlıkla yaratarak kendisine engel teşkil eden birey ya da grupları bu yolla yok edebilmektedir. Kültür endüstrisi bu bağlamda dijital oyunlar üreterek tek boyutlu çocuk tasarımı yapmaktadır. Yani, küresel kültürün etki alanı genişledikçe çocuklar hâkim kültürün ürettiği medya sunumlarına daha da bağımlı hale gelip bu alanlarda kendini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Özellikle şiddet içeren oyunların yaygınlaştırılması sonucunda çocuğun yoksulluk, eğitime ulaşamaması, dışlanması vs. gibi sınıfsal eksikliklerini yapay da olsa giderebileceği bir mekân da tasarlanmış olmaktadır (Erben vd., 2023, s. 272). Bu konu üzerinde araştırmacılar çok sayıda teoriler üreterek suç ve medya ilişkisini anlamaya çalışmaktadır. Çocuk medya ve suç ilişkisi üzerine yapılan bir çalışmada, şiddet içeren film veya dizi izleyen çocukların izledikleri film veya dizi sonrasında şiddete karşı duyarlılıklarının arttığı ve şiddet davranışlarını normal olarak algıladıkları bulunmuştur (Sivakumar ve Arun, 2019, s. 1). Bu çalışma ayrıca çocuklar arasında şiddet davranışlarını normalleştiren unsurlardan en önemlisinin şiddet içerikli filmler olduğunu da varsaymaktadır (Lucas, 2018, s. 191-192). Medya bağlantılı suç

türlerine bakıldığında bazı film karakterlerin yaptıklarına benzer şekilde çocuklar diğer arkadaşlarına şiddet uygulamaktadır (Tokdemir ve Küçüker, 2000, s. 166).

Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalarda da yukarıdaki araştırmaların sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada 6.600 civarında çocuğun kimlik geliştirme dönemlerinde günlük 3-4 saat TV programları izledikleri anlaşılmıştır. Bu çalışmada ayrıca dikkat çekici bir nokta ise örneklem olarak seçilen 12 Televizyon kanalının bir günlük haber bültenleri incelenip toplamda 8 saat devam eden programlarda 1043 şiddet içeren unsura rastladığının bulunmasıdır (Avcı, 2010a, s. 130). Oldukça önemli olan bu bulgulardan biri çocukların devlet kontrolünde bulunan TV programlarını izlemekte oldukça çok vakit harcadığının anlaşılmasıdır. Yine ülkemizde Elazığ Çocuk Eğitim Ev'inde kalan ve yaşları 12-17 arasında değişen çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada 106 erkek çocuğun eğitim evine girmeden önce haftada yaklaşık 34 saat TV programları izledikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bu araştırmaya göre çocukların çoğu şiddet içeren filmleri veya dizileri izlemektedir (Vatandaş, 2003, s. 46). Avcı (2010a, s. 131)'ya göre, Türkiye'deki çocukların %77'sinin ders zamanları dışında genel olarak televizyon izlemekte, %11'i ise bilgisayar oyunu oynamaktadır. Bu çalışmalara ek olarak oldukça önemli bir bulgu da ailenin çocuk üzerindeki denetimini kaybetmeye başladığının anlaşılmasıdır. Örneğin, ülkemizde ebeveynlerin %70'i çocukların izledikleri programları ve oyunları kontrol edemediklerini vurgulamışlardır (Mete, 1999, s. 42).

Sinema ve sosyal medya gibi kitle iletişim araçları görüldüğü gibi çocukların duygularını ve buna paralel olarak davranışları üzerinde oldukça etkilidir. Suça teşvik edebilecek yayınların sıklığı çocukların sosyal gelişimini tehdit etmekte ve çocukları kriminal bireyleri örnek almaya itmektedir. Sinemada kriminal bireylerin zengin hayat şartlarını izleyen çocuklar davranış örüntülerine bu tür olumsuz yaşam biçimlerini ve şiddet eğilimli bireyleri sokmaktadır. Örneğin, ülkemizde 285 suça itilmiş çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada çocukların %71'nin sinema filmlerinin onlara şatafatlı bir yaşam tarzına sahip olma hevesi aşıladığı bulunmuştur (Güngör, 1962, s. 11). Çocukların gelişim çağlarında sinema ve sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarından çokça etkilenmeleri onların diğer gelişim dönemleri üzerinde de tahribata neden olacağı açıktır.

Sonuç

Günümüzün en önemli problemlerinden biri de çocuk suçluluğudur. Özellikle hem ülkemizde hem de dünyada suça itilmiş çocuk sayılarındaki artış ve suç türlerindeki değişimler toplumsal tedirginliğe neden olmaktadır. Toplumsal yapıyı tehdit eden suça itilmiş çocuk problemleri nedeniyle nüfusun ciddi bir kısmını çocukların oluşturduğu ülkemizde konu ile ilgili çalışmaların daha fazla önem kazanması gerekmektedir. Çocukları suça iten faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikalar tarihsel açıdan değişim göstermesine rağmen bu politikaların yeterli olmadığı da açıktır. Bu nedenle sorunların temelini inip bütüncül yaklaşımların desteklenmesi en makul ve uygulanabilir bir yol olarak gözükmektedir. Konu ile ilgili literatür çalışmalarından da anlaşılmaktadır ki, çocuğu suça iten faktörlerdeki en az pay onun psikolojik sorunlarına aittir. Çocukların sosyalleşme alanlarındaki durumu ve yetiştirilme tarzları onların geleceğinde nasıl bir yaşam biçimine sahip olacaklarını da belirlemektedir. Bu bakımdan özellikle olumsuz sosyo-ekonomik koşullara sahip çevrelerde yetişen çocuklar risk altındadır. Tarihin her döneminde toplum suçla farklı yollarla mücadele etmiş ve

suçu önlemeye çalışmıştır. Haliyle suçun aslında belirli bir yaşa ait bir davranış olmadığı mağdur çocuklar hakkında verilen istatistiklerden de açıkça anlaşılmaktadır. Çocuklara yönelik cezai indirimlerden dolayı yetişkinler çocukları suç eylemlerinde kullanmakta ve suça itmektedirler. Bu nedenle çocuklar kendileri isteyerek değil yetişkinlerin ve toplumun da etkisiyle suça bulaşmaktadırlar.

Dünyada ve ülkemizde çocuk suçları ile ilgili çok sayıda mahkeme kurulmuş ve bu konu ile ilgilenen özel uzmanlar yetiştirilmiştir. Çocuk mahkemeleri ülkemizle karşılaştırıldığında Batı'da daha erken dönemlerde kurulmuştur. Bu ülkemiz açısından olumlu bir gelişme olarak da görülebilir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde çocuk suçlarına toplum tarafından Batı'ya oranla daha fazla tahammül gösterilmiştir. Dünyada 19. yüzyılın sonlarına kadar yargı karşısında çocukların yetişkinler gibi değerlendirilmiştir. Ancak hukuki ve bilimsel gelişmelerin de etkisiyle 19. yüzyıldan sonra çocuk suçları yetişkinlerden ayrı olarak analiz edilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda çocuk suçluluğuna ilişkin politikalar değiştirilmiş ve genişletilmiştir. Mahkemeler çocuklara daha az hapis cezaları ön görmüş suça itilmiş çocukların rehabilite edilmesine öncelik vermiştir. Çocuk suçluluğu hakkındaki ilk teoriler de ilk başlarda yargılama sürecine benzer şekilde çocuğu yetişkin gibi değerlendirmiş ancak 20. yüzyılın ortalarına doğru çocukların suça itilmesinin nedenleri ve sonuçları hakkında yeni yaklaşımlar geliştirilebilmiştir. Suç ile ilgili çok sayıda kriminolojik teori 19. yüzyılda suç ile biyolojik ve psikolojik yapı arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Ancak, bu anlayıştan ilerleyen dönemlerde vazgeçilmiş yeni yaklaşımlarda çocuğun sosyalleşme süreçleri ve parçası olduğu toplumsal yapının incelenmesine öncelik verilmiştir. Son dönemde geliştirilen teoriler, yoksulluk, etiketlenme, sapma, toplumsal kontrol, sosyal süreç vs. gibi konuları incelemiş ve çocuk suçluluğunun nedenlerini sosyolojik faktörlere dayandırmıştır.

Son dönemdeki en önemli değişimlerden bir tanesi de kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıdır. Sosyal medya ve TV gibi kitle iletişim araçları çocukların yaşamını derinden etkilemeye başlamış ve onların hangi durumda ne yapacaklarını belirlemek istemiştir. Bu nedenle çocuklar gerçek olmayan ve önceden tasarlanmış TV programlarındaki şiddet sahnelerini izlemeye mahrum bırakılmıştır. Kişilik gelişiminin en kritik döneminde olan çocuklar film sahnelerinde olup bitenleri toplumun olması gereken değerleri olarak algılamakta ve edilgen bir yapıya bürünmektedir. Sosyal medyanın kontrolsüz bir biçimde kullanılması çocukların psikolojik, sosyolojik ve zihinsel gelişimleri üzerinde ciddi yıkımlar da yaratmaktadır. Bu durum literatürde çok sayıda araştırmaya konu olmuş ve sosyal medyanın çocuk suçluluğunu arttırıcı yönü yine bu çalışmalarda sıklıkla işlenmiştir.

Çocuk suçluluğu ile başa çıkma yolları yıllara göre değişim göstermekte olup son dönemlerde olumlu sonuçlar gösteren topluluk organizasyonu, aile ve okul temelli müdahaleler, sosyalleşme sürecindeki rehberlik yaklaşımları vs. gibi sosyal politikalar geliştirilmiştir. Ülkemizde ve dünyada benimsenen bu tür sosyal politikalar çocuk suçluluğunu önlemede önemli bir yol kat edilmesine neden olmuştur. Ancak, bu çalışmada verilen suça itilmiş çocuk istatistiklerinden de anlaşılmaktadır ki, suça mücadele politikalarına rağmen çocuğun suça itilmesi önlenememiş hatta artış göstermiştir. Ülkemiz örneğinde son 10 yılda suça itilen çocukların sayısı iki katın üstüne çıkmış ve ciddi bir problem olan çocuk suçluluğu ile mücadelede suçun temeline inen politikalara öncelik verilme ihtiyacını doğmuştur. Verilerden yola çıkarak dünyada çocuk suçluluğu ile mücadelede en başarılı politikaları uygulayan ülkenin Almanya

olduğu anlaşılmaktadır. Son yıllarda Almanya’da suça itilen çocukların sayısı gerilemiş ve çocuklar adli makamların önüne gelmeden suçtan uzaklaştırılmıştır.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<p>* Bu makale, Sempozyumu’nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan “.....” adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.</p> <p>* Bu çalışma ... danışmanlığında ... tarihinde sunduğumuz/tamamladığımız ... başlıklı yüksek lisans/doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.</p> <p><i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i></p> <p>*(.... Üniversitesi Rektörlüğü, Yayın Etiği Kurulu Başkanlığının xx.xx.2023 Tarih , x Nolu kararı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.)</p>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<p>* This article is the revised and developed version of the unpublished conference presentation entitled “.....”, orally delivered at the Symposium.....</p> <p>* This article is extracted from my master thesis/doctorate dissertation entitled “...”, supervised by ... (Master’s Thesis/Ph.D. Dissertation, ... University, City/State, Year).</p> <p><i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i></p> <p>* (.... University Rectorate, Ethics Committee Decision was taken with the decision dated xx.xx.2023, numbered x of the Presidency of the Publication Ethics Committee.)</p>
Plagiarism Checks	Yes - İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

- Agnew, R. (1985). A revised strain theory of delinquency. *Social Forces*, 64(1), 151-167.
- Alanezi, F. (2010). Juvenile delinquency in Kuwait: Applying social disorganization theory. *Digest of Middle East Studies*, 19(1), 68-81. <https://doi.org/10.1111/j.1949-3606.2010.00006.x>
- Aslan, M. Y. (2008). Çocuk suçluluğu hakkında uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri. *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 88-96.
- Avcı, M. (2010a). Çocuk suçluluğunda medyanın rolü. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 124-46.
- Avcı, M. (2010b). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- Bağış, R. C. (2019). Çocukları suça sürükleyen çevresel nedenler: Sosyal bağ ve sosyal öğrenme teorileri ışığında bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 203-221.
- Beccaria, C. (2023). *Suçlar ve cezalar hakkında*. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Bobbio, A., Arbach, K., & Redondo Illescas, S. (2020). Juvenile delinquency risk factors: Individual, social, opportunity or all of these together? *International Journal of Law, Crime and Justice*, 62(1), 100-338.
- Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik Suç Teorilerine Kuramsal Bir Yaklaşım: Sosyal Süreç Teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 640-652. <https://doi.org/10.29029/busbed.1119294>
- Börekçi, E. (2012). Suça sürüklenen çocuklarda suç geçmişi ile aile ve akran etkisinin mükerrer suçluluğa etkisi: Ankara ili örneği [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Komutanlığı].
- Caplan, M., Weissberg, R. P., Grober, J. S., Sivo, P. J., Grady, K., & Jacoby, C. (1992). Social competence promotion with inner-city and suburban young adolescents: Effects on social adjustment and alcohol use. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(1), 56-63. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.60.1.56>
- Clinard, M. B. (1961). Review of delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs. *American Sociological Review*, 26(3), 481-482. <https://doi.org/10.2307/2090685>
- Cohen, A. K. (1955). *Delinquent boys; The culture of the gang*. NY: Free Press.
- Çopur, E., Ulutaşdemir, N., & Balsak, H. (2015). Çocuk ve suç. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*. 1(2), 120-124.
- De Vries, S. L. A., Hoeve, M., Assink, M., Stams, G. J. J. M., & Asscher, J. J. (2015). Practitioner review: Effective ingredients of prevention programs for youth at risk of persistent juvenile delinquency – recommendations for clinical practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(2), 108-121. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12320>

Dünkel, F. (2016). Youth Justice in Germany. Oxford Handbook Topics in Criminology and Criminal Justice. <https://academic.oup.com/edited-volume/41333/chapter/352358437>, adresinde 10.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

Elliott, M. A. (1949). *Social Disorganization*. New York: The Ronald Press.

Erben, H., Hongtao Y., & Xinyue, Z. (2023). The Influence of Modernity on Juvenile Delinquency, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Atlantis Press SARL. <https://doi.org/10.2991/978-2-38476-092-3>

Erem, F. (1977). *Adalet psikolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay.

Friday, P. C. (1992). Delinquency in Sweden: Current Trends and Theoretical Implications. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 16(1-2), 231-246.

Göcek, G. (2009). Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuklara Uygulanan Ceza ve Güvenlik Tedbirleri [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].

Grewal, R. S. (1987). Mass Media and Youth Crimes. *Social Defense*, 22(88), 24-26.

Güngör, O. (1962). *Suçlu çocuklarla ilgili bir inceleme*. İstanbul: Gürsoy Basımevi.

Hatch, A., & Griffiths, C. T. (1992). Youth Crime in Canada: Observations for cross-cultural analysis. *International journal of comparative and applied criminal justice*, 16(1), 165-183.

Hirschi, T. (2017). *Causes of Delinquency*. UK: Routledge.

İşıkçı, Y. M., & Karatepe, S. (2016). Türkiye’de çocuğa yönelik sosyal politika uygulamaları ve tarihsel analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), 69-100.

Karataş, Z., & Mavili, A. (2019). Çocuk adalet sisteminde suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulamalarda karşılaşılan sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45), 1013-1043. <https://doi.org/10.21560/spcd.v19i50781.519076>

Kocadaş, B. (2007). Düşük sosyo-ekonomik yapı suç ilişkisi: Malatya’da çocuk suçluluğu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 10(1), 157-186.

Langan, P. A. (2005). Crime and punishment in the United States: 1981-1999. *Crime and Justice*, 33(1), 123-159.

Lucas, G. N. (2018). Juvenile Delinquency. *Sri Lanka Journal of Child Health* 47(3), 191-192.

Mack, J. W. (1909). The Juvenile Court. *Harvard Law Review*, 23(2), 104-122. <https://doi.org/10.2307/1325042>

Makal, A. (2021). *Ameleden İşçiye*. İstanbul: İletişim Yayınevi.

Meng, A., Segal, R., & Boden, E. (2013). 19. American juvenile justice system: History in the making. L. Sher & J. Merrick (Ed.). In *Adolescent psychiatry: A contemporary perspective for health professionals* (ss. 227-232). De Gruyter. <https://doi.org/doi:10.1515/9783110316612.227>

Merey, Z. (2012). Türkiye ve ABD'deki ilköğretim okullarında çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 2(2), 95-119.

Mete, M. (1999). *Televizyon yayımlarının Türk toplumu üzerindeki etkisi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Mowrer, E. R. (1942). *Disorganization, Personal and Social*. Philadelphia: Lippincott.

Mulvey, E. P., Arthur, M. W., & Reppucci, D. (1993). The prevention and treatment of juvenile delinquency, *A review of the research*. 13(2), 133-167.

Nasir, R., Zamani, Z. A., Khairudin, R., & Latipun. (2010). Effects of family functioning, self-esteem, and cognitive distortion on depression among Malay and Indonesian juvenile delinquents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 7(1), 613-620.

National Statistic. (2021). Youth Justice statistics: 2019 to 2020. <https://www.gov.uk/government/statistics/youth-justice-statistics-2019-to-2020>, adresinden 10.10.2023 tarihinde erişilmiştir.

Ojo, M. O. D. (2012). A sociological review of issues on juvenile delinquency. *The Journal of International Social Research*, 5(21), 469-482.

Öter, A. (2018). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerine sosyolojik bir bakış (Antalya örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7(21), 739-769.

Özalp, A. (2018). *Suçlu Çocuk Algısı*. Konya: Çimke Yayınevi.

Özbek, N. (2016). *Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal devlet*. İstanbul: İletişim Yayınevi.

Pratt, T., Gau, J., & Franklin, T. (2011). *Key ideas in criminology and criminal justice*. Los Angeles: SAGE Pub. <https://doi.org/10.4135/9781483388045>

Raturi, S., & Rastogi, S. (2022). Sociological theories of juvenile delinquency: A criminological perspective. *International Journal of Health Sciences*, 6(3), 7441-7449. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS3.7691>

Salazar, P. (2020). Juvenile delinquency statistics, risk factors, and resources for helping American youth. Maryville University Online. <https://online.maryville.edu/blog/juvenile-delinquency-statistics/>, adresinden 18.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

Schultz, J. L. (1973). Review of The Child Savers: The Invention of delinquency [Review of the child savers: The Invention of delinquency, *The Yale Law Journal*, 82(3), 629-638. <https://doi.org/10.2307/795314>

Shaw, C., & McKay, H. D. (2010). Juvenile delinquency and urban areas: A study of rates of delinquents in relation to differential characteristics of local communities in American cities. Chicago: University of Chicago Press.

Shoemaker, D. (2010). The Insignificance of personal identity for bioethics. *Bioethics*, 24(9), 481-489. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8519.2009.01719.x>

Sivakumar, A., & Arun, D. (2019). Defensive behaviour among school teachers in Coimbatore district. *Review of Research*, 8(5), 4-10.

TenHouten, W. D. (2016). Normlessness, anomie, and the emotions. *Sociological Forum*, 31(2), 465-486. <https://doi.org/10.1111/socf.12253>

Tokdemir, M., & Küçüker, H. (2000). Çocuk suçluluğu ve medya. *The Bulletin of Legal Medicine*, 5(3), 164-167. <https://doi.org/10.17986/blm.200053422>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2013). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar Raporu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juveniles-Received-into-Security-Unit-2013-16121>, adresinden 15.07.2023 tarihinde erişilmiştir

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2014). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar Raporu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuklar-2014-18525>, adresinden 18.07.2023 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015-2019). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar Raporu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>, adresinden 18.07.2023 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar Raporu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662>, adresinden 18.07.2023 tarihinde erişilmiştir.

Türk Ceza Kanunu (TCK). (2023). Tanımlar Madde 6, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> adresinden 04.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

Travis, H., & Selvin, H. (1996). *Delinquency research: An appraisal of analytic methods*. UK: Routledge.

Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yay.

Ümit, E. (2007). *Mekândan imkana çocuk suçluluğunun habitusu ceza ehliyeti ilişkisi*. Ankara: Güngör Basım Yayım.

Vatandaş, C. (2003). *Aile ve şiddet: Türkiye’de eşler arası şiddet*. Ankara: Uyum Ajans.

Walker, J. T., & Zawisza, T. T. (2014). Social Disorganization Theory. J. Mitchell Miller (Eds.). *The Encyclopedia of Theoretical Criminology* (ss. 1-9). John Wiley & Sons Press.

Yılmaz, A. (2009). Suça yönelmiş ve yönelmemiş 14–18 yaş arası ergenlerin empati düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının incelenmesi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi].

Young, H. (2021). Juvenile delinquency in the United States of America. *Journal of Sociology, Psychology & Religious Studies*, 3(4), 1-7. <https://doi.org/10.53819/81018102t3009>.